

Aletta Jacobs

De vrouw die vocht voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen

SAPPEMEER, 1854

Vandaag de dag kijkt niemand verbaasd op als bij een bezoek aan de dokter, die dokter een vrouw blijkt te zijn. Maar zo'n honderd jaar geleden was dat heel anders. Vrouwen waren in die tijd vooral verantwoordelijk voor het huishouden en de opvoeding van de kinderen. In arme gezinnen was het gewoon dat de vrouw werkte, maar vrouwen hadden dan meestal zwaar en slecht betaald werk. Dat kwam ook doordat ze nauwelijks naar school waren geweest.

47

Maar in 1854 werd in het Groningse Sappemeer een meisje geboren dat al op zesjarige leeftijd zei dat ze dokter wilde worden. Dat was Aletta Jacobs. Haar vader was huisarts en dat leek haar het mooiste beroep van de wereld. Maar in heel Nederland was nog geen vrouwelijke dokter te vinden. Sterker nog: sinds Anna Maria van Schurman had geen enkele Nederlandse vrouw meer aan een universiteit gestudeerd, en dat was toch wel nodig als je arts wilde worden...

Toch vonden de ouders van Aletta haar wens niet vreemd. Zij behandelden hun elf kinderen, jongens en meisjes, allemaal gelijk. Een van haar broers zei altijd dat hij dokter wilde worden, dus waarom zij niet? Aletta ging naar de dorpsschool, waar zowel kinderen van goede komaf als arbeiderskinderen naartoe gingen. Zo leerde ze om geen verschil te maken tussen rijk en arm. Ieder mens was even belangrijk. En iedereen verdiende het beste.

Maar toen de lagere schooltijd voorbij was, was er voor een meisje

HELDEN!

als Aletta maar één keuze: de Jongedamesschool. Daar leerde ze Frans, goede manieren en vooral veel handwerken. Aletta vond breien het fijnst, omdat ze dan tegelijkertijd een boek kon lezen. Maar ondanks dat lezen had ze het gevoel dat ze met de week dommer werd. Ze vond het er vreselijk. En op een dag besloot ze ermee te stoppen. Ze ging eenvoudigweg niet meer naar school, wat haar ouders ook zeiden.

Hoewel ze nog steeds dokter wilde worden, besloten haar ouders haar een opleiding te laten volgen tot kostuumnaaister. Dat vond Aletta verschrikkelijk. Ze werd zo ongelukkig dat ze er ziek van werd. Toen greep haar vader in. Voortaan zou de nu veertienjarige Aletta Grieks en Latijn leren. Vader zou doen wat hij kon om Aletta te helpen haar doel te bereiken: huisarts worden.

En het lukte! Eerst moest ze als enig meisje lessen volgen aan een soort middelbare school. Later werd ze als eerste vrouw toegelaten tot de Rijksuniversiteit Groningen. De minister van Binnenlandse Zaken in die tijd, minister Thorbecke, die ook verantwoordelijk was

voor het onderwijs, volgde alles op de voet en gaf steeds hoogstpersoonlijk zijn toestemming. En zo kwam het dat de eerste vrouw in Nederland huisarts kon worden.

De praktijk van Aletta Jacobs in Amsterdam groeide snel. Veel vrouwen waren maar wat blij met een vrouwelijke dokter. Iedere week ging ze naar de Jordaan, een van de armere wijken van de stad, om vrouwen gratis te helpen.

Toen Aletta Jacobs in 1879 net klaar was met haar opleiding tot arts, ging ze op reis naar Londen. Tijdens dat bezoek leerde ze vrouwen kennen die zich inzetten voor het vrouwenkiesrecht. Tot dan toe was het zo dat nergens in Europa vrouwen mochten stemmen. Zij konden dus de leden van de Tweede Kamer, de Provinciale Staten en de gemeenteraden niet kiezen. En omdat zij geen stem uit konden brengen, hadden ze dus niets te zeggen over hoe het land, de provincie en de gemeente bestuurd werden. Bovendien konden ze zelf niet meebesturen. Vrouwen konden namelijk geen kamer- of gemeenteraadslid worden, of wethouder of minister.

Aletta was het helemaal eens met de vrouwen in Londen dat vrouwen kiesrecht zouden moeten hebben. In 1883 besloot ze te proberen in de gemeenteraad te komen van Amsterdam, waar ze als huisarts werkte en woonde. Daarvoor moest haar naam op de kieslijst komen te staan, dat is de lijst met namen van mensen die in de raad willen. Ze probeerde het eigenlijk vooral om te kijken wat er zou gebeuren. En om in het nieuws te komen, zodat ook andere vrouwen over dit onderwerp na zouden denken. Ze ging tot de hoogste rechter om het voor elkaar te krijgen, maar het lukte niet. Volgens de rechter was het gewoon niet de bedoeling dat vrouwen kiesrecht kregen. En daarmee uit.

Met dat antwoord was Aletta Jacobs verre van tevreden. Toen een paar jaar later een groep vrouwen de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht oprichtte, werd Aletta daarbinnen heel actief. Ze had intussen al kennisgemaakt met vrouwen die zich in andere landen voor hetzelfde doel inzetten. Ze ging naar vele landen toe om met vrou-

HELDEN!

wen te overleggen over hoe ze het vrouwenkiesrecht voor elkaar konden krijgen.

In ons land was daar een aanpassing in de grondwet, de wet waar de belangrijkste regels van ons land in staan, voor nodig. Jaar in, jaar uit vocht Aletta Jacobs daarvoor. Pas in 1916 leek vrouwenkiesrecht dichterbij te komen. Maar er waren toen nog steeds veel mensen die dachten dat vrouwen helemaal geen behoefte hadden aan meer invloed. Daarom besloten de vrouwen die vóór vrouwenkiesrecht waren twee grote demonstraties te organiseren, een in Amsterdam en een in Den Haag. Over de demonstratie in Amsterdam, die op zondag 18 juni 1916 werd gehouden, gaat het in dit verhaal. Er kwamen 18.000 vrouwen, maar ook mannen, op af.

Nu waren vrouwen niet de enigen die geen kiesrecht hadden. Alleen mannen die genoeg belasting betaalden, mochten stemmen. Er waren dus ook veel mannen die geen kiesrecht hadden. In 1917 was het zover dat voortaan alle mannen mochten stemmen. Het maakte nu niet meer uit hoeveel je verdiende. Tegelijkertijd werd

het toen mogelijk dat vrouwen gekozen konden worden voor bijvoorbeeld de Tweede Kamer. Maar vrouwen mochten niet stemmen. Dus als een vrouw bijvoorbeeld in de gemeenteraad wilde, dan kon dat alleen maar als mannen op haar stemden. Dat vond Aletta Jacobs nog steeds niet eerlijk. Ze wilde gelijke rechten voor mannen en vrouwen. En dus vochten zij en haar medestanders door. En... het lukte!

In 1919 was het zover. Het vrouwenkiesrecht was een feit. De eerste verkiezingen waar Aletta Jacobs aan deel kon nemen, waren in 1922. Ze was inmiddels 68 jaar en had zich ruim 35 jaar ingezet voor het vrouwenkiesrecht. Met de armen vol bloemen van allerlei vrouwen die haar opwachtten bij het stembureau bracht ze eindelijk haar stem uit.

Zeven jaar later, in 1929, stierf ze op 75-jarige leeftijd.